

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Факультет харчових технологій та управління якістю продукції АПК

Кафедра стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

«Аудит і сертифікація»

Напрямок підготовки 1801– Специфічні категорії

Спеціальність 8.18010010 – “Якість, стандартизація та сертифікація”

Київ – 2017 р.

УДК 619.006.2:658 (072)

Рекомендації розглянуто та затверджено на засіданні кафедри стандартизації та сертифікації с/г продукції (протокол № 7 від 14.03.2017 р.).

Рекомендації затверджено і прийнято до впровадження Вченою Радою факультету харчових технологій та управління якістю (протокол № 7 від 20.03.2017 р.).

Розробник:

канд. вет. наук Шапошнік В. М.

д-р тех. наук Сухенко В. Ю.

Рецензенти: Медведєва Н. А., Левицький М. А.

Методичні рекомендації «Аудит і сертифікація» / [Шапошнік В.М., Сухенко В.Ю.]. – К., НУБіП України, 2017. – 15 с.

Методичні рекомендації призначені для вивчення дисципліни «Аудит і сертифікація» (для студентів денної та заочної форми навчання), фахівців, аудиторів та органів із сертифікації, вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, що здійснюють діяльність із сертифікації продукції і послуг.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Опис навчальної дисципліни.....	13
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	14
3. Програма та структура навчальної дисципліни.....	16
4. Теми семінарських занять.....	17
5. Теми практичних занять.....	18
6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.....	18
7. Методи навчання.....	22
8. Форми контролю.....	22
9. Розподіл балів, які отримують студенти.....	23
10. Методичне забезпечення	23
11. Рекомендована література.....	24
12. Інформаційний ресурс.....	31

ВСТУП

Складовою частиною діяльності, що стосується технічного регулювання, стали системи сертифікації продукції та акредитації випробувальних центрів та лабораторій.

Сертифікація - визнаний у світі спосіб незалежної оцінки відповідності продукції, процесів і послуг встановленим вимогам. Застосування сертифікації створює передумови для успішного розв'язання низки важливих соціальних й економічних проблем і завдань.

Основною метою сертифікації є, насамперед, мінімізація ризиків, яким піддається споживач (саме мінімізація, оскільки нульового ризику не існує). По-друге, сертифікація має допомогти у відстеженні пересування продукції, аби в разі заподіяння шкоди споживачеві або довкіллю можна було б через орган з сертифікації знайти безпосереднього виробника пред'явити йому позов.

Сертифікація служить основою державного регулювання безпеки товарів та послуг. Її основною функцією є захист людини, її майна і природного середовища від негативних наслідків сучасного науково-технічного розвитку, від несумлінних виробників і продавців, а також створення умов для чесної конкурентної боротьби. Складовими частинами системи регулювання безпеки і якості товарів і послуг є: система видачі дозволів (ліцензій) на право ведення підприємницької діяльності, нормативи безпеки і якості, стандартизація, метрологія, методи випробування виробів, процедура оцінки і підтвердження відповідності виробу, технології або послуги вимогам нормативних документів.

Стандартизація та процедура оцінення відповідності (сертифікація) тісно пов'язані між собою. Остання може проводитись лише за наявності нормативних документів, на відповідність якому оцінюється продукція, процес чи послуга. Мають бути застандартизовані методи контролю та випробування, а також сама процедура оцінення відповідності, що забезпечує достовірність, повторюваність та відтворюваність результатів.

Основними міжнародними організаціями, які сертифікують якість продукції (послуг), крім ISO, є також Європейський Комітет з оцінювання та сертифікації систем якості (EQS), Європейська мережа оцінювання та сертифікації систем якості (EQNET), Європейська організація з випробувань та сертифікації (EOTC) та ін.

Історики знаходять зародки сертифікації ще в давній період. У Західній Європі сертифікація зародилась у XVIII-XIX ст. із середовища ринку на добровільних засадах. Провідні економічні країни почали розвивати процеси сертифікації у 1920-1930 рр.

Сьогодні сертифікація продукції (процесів, робіт, послуг) здійснюється в рамках існуючих міжнародних і національних систем сертифікації. Головними міжнародними організаціями, які сертифікують якість продукції (процесів, робіт, послуг) є Міжнародна організація із стандартизації (ISO), Європейський Комітет з оцінювання та сертифікації систем якості (EQS), Європейська мережа оцінювання та сертифікації систем якості (EQNET), Європейська організація з випробувань та сертифікації (EOTC) та ін.

На початку 1970-х років ISO для розробки способів взаємного визнання національних і регіональних систем сертифікації та міжнародних знаків відповідності продукції вимогам стандартів і технічних регламентів, насамперед, у галузі забезпечення безпеки споживачів, захисту навколишнього середовища і охорони здоров'я населення, було створено Комітет

Ради ISO з сертифікації, цим комітетом підготовлено зведення принципів сертифікації, що отримало назву "Кодекс принципів ISO/IEC по системах сертифікації третьою стороною на відповідність стандартам". Кодекс виходить з необхідності застосування міжнародних стандартів у національних системах сертифікації.

Сертифікація може мати обов'язковий і добровільний характер. Останнім часом обов'язкова сертифікація часто називається сертифікацією в законодавчо регульованій сфері, а добровільна сертифікація - в законодавчо

нерегульованій сфері.

Обов'язкову сертифікацію проводять на відповідність щодо вимог чинних національних законодавчих актів та обов'язкових вимог нормативних документів, міжнародних і національних стандартів інших держав. Перелік продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації, затверджується Головним національним органом з оцінки відповідності.

Добровільну сертифікацію проводять на відповідність до вимог, які не віднесені до обов'язкових, тобто в тих випадках, коли суворе дотримання вимог стандартів або іншої нормативної документації на продукцію, процеси або послуги державою не передбачено, тобто коли стандарти або норми не стосуються вимог безпеки і мають добровільний характер для товаровиробника. Якщо для зазначеної продукції встановлені обов'язкові вимоги, то їх завжди включають до вимог добровільної сертифікації.

Запровадження оптимальних схем, засобів, методів і методик здійснення сертифікації пов'язане з наданням споживачеві гарантій щодо відповідності товарів, які купуються, вимогам конкретних стандартів.

Як відомо, важливою функцією сертифікації є захист національного ринку від закордонних несумлінних конкурентів. Сформовані протягом десятиліть ці розходження в національних стандартах і процедурах проведення сертифікації або є результатом національних традицій в організації виробництва і торгівлі, які значною мірою склалися об'єктивно, або створюються спеціально з метою утруднення імпорту товарів іноземних конкурентів. Перетворення сертифікації на засіб протекціонізму стало технічною перешкодою в торгівлі між країнами-членами Європейського Союзу Це і заважало реалізації ідеї створення простору без внутрішніх кордонів, у якому забезпечується вільне переміщення товарів та послуг.

Значний внесок у справу лібералізації зовнішньої торгівлі шляхом усунення митних бар'єрів і зниження тарифів, а також використання нетарифних засобів регулювання торгівлі зробили ряд організацій, у тому числі міжнародні організації з стандартизації та сертифікації. Зокрема,

учасники Світової Організації Торгівлі (WTO), створеної на базі

Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) здійснюють спеціальні заходи для гармонізації національних стандартів по процедурах сертифікації, щоб виключити перешкоди для міжнародної торгівлі. Серед таких заходів - Угода по технічних бар'єрах у торгівлі, (т. зв. "Кодекс ГАТТ/WTO", 1993 р.). Загальний принцип Угоди: для продукції, що імпортується, повинен створюватися не менш сприятливий режим, ніж для товарів внутрішнього виробництва. Країнам-учасникам рекомендується розширювати коло партнерів по визнанню результатів оцінки відповідності з підписанням угоди про взаємне визнання результатів оцінки відповідності.

Провідною організацією в Україні з питань науково-методичного керування розробленням, впровадженням і забезпеченням функціонування систем стандартизації, оцінення відповідності, кодифікації продукції та їх інформаційного забезпечення є Український науково-дослідний інститут стандартизації, сертифікації та інформатики (УкрНДІССІ), акредитований у системі УкрСЕПРО як орган з сертифікації продукції та систем управління якістю. Загальна кількість стандартів, що входить сьогодні до Головного фонду нормативних документів УкрНДІССІ, налічує 130 тис. документів.

Загальні вимоги до порядку проведення сертифікації продукції (процесів, робіт, послуг) в Українській державній системі сертифікації, а також до технічного нагляду, за сертифікованою продукцією та послугами встановлені ДСТУ 3413-96. Вимоги є обов'язковими для підприємств, установ, організацій і громадян - суб'єктів господарської діяльності, у тому числі іноземних, незалежно від форм власності.

Порядок проведення сертифікації продукції (процесів, робіт послуг) вміщує декілька етапів:

- подання заявки на сертифікацію;
- аналіз наданої документації і ухвалення рішення за заявкою із зазначенням схеми (моделі) сертифікації;
- обстеження виробництва;

- атестація виробництва продукції, що сертифікується, сертифікація системи якості, якщо це передбачено схемою сертифікації;
- відбірання, ідентифікація зразків продукції та їх випробування;
- аналіз отриманих результатів і ухвалення рішення про можливість видачі сертифіката відповідності;
- видача сертифіката відповідності, надання ліцензії і занесення сертифікованої продукції чи послуг до Реєстру державної системи сертифікації;
- технічний нагляд за сертифікованою продукцією під час її;
- інформація про результати сертифікації продукції.

Схема (модель) сертифікації заявленої продукції чи послуг визначається органом з сертифікації за узгодженням із заявником до початку робіт із сертифікації. Вибір схеми залежить від виду продукції та послуг, її кількості, стану виробництва та інших вихідних даних.

Для сертифікації продукції (послуг) вітчизняного виробництва та імпортової можуть застосовуватися такі схеми сертифікації:

- 1) сертифікація одиничних виробів;
- 2) сертифікація партії продукції;
- 3) сертифікація з проведенням періодичного технічного контролю;
- 4) сертифікація з обстеженням виробництва;
- 5) сертифікація з атестацією виробництва; сертифікація з оцінкою системи якості.

Сертифікат відповідності видається винятково органом з сертифікації продукції. Він може видаватися на одиничний виріб, на партію чи на продукцію, виготовлену підприємством серійно протягом терміну, установленого ліцензійним договором, із правом маркірувати знаком відповідності кожен одиницю продукції (послуг).

З кінця 1990-х рр. в Україні встановлено порядок впровадження модульного підходу оцінки відповідності. Мета цього заходу – розвиток добровільної сертифікації продукції (процесів, робіт, послуг),

подальша гармонізація правил сертифікації з європейськими правилами і процедурами оцінення відповідності продукції (процесів, робіт, послуг) вимогам нормативних документів, дія яких поширюється на них. Підставою стала Постанова Кабінету Міністрів України від 07.12.1998 р. № 1931 "Про заходи щодо реалізації Програми діяльності Кабінету Міністрів України" щодо поетапного впровадження модульного підходу оцінки відповідності з урахуванням вимог Директиви Європейського Співтовариства від 22.07.1993 р. № 93/465/ЕЕС щодо модулів для різних фаз процедур оцінювання відповідності і правил надання і використання маркування знаком відповідності "СЕ", призначених для використання в директивах з технічної гармонізації. Порядок впровадження модульного підходу оцінки відповідності з урахуванням вимог Директив Європейського Союзу було затверджено Наказом Держспоживстандарту України від 10.01.99 р. № 2.

Кожний вид продукції (товар, процес, робота, послуга), представлений на сертифікацію, відбирається і досліджується органом з сертифікації за певною визначеною схемою (типові випробування зразків продукції, які відібрані в торгівлі або підприємстві виробника, дослідження системи, якості продукції на виробництві та ін.).

Важливим засобом сертифікації непродовольчих товарів є оцінення відповідності груп однорідної продукції. Методологічною основою обов'язкової сертифікації визначених груп однорідної продукції є директиви ЄС, передусім, Директива Ради ЄС 2001/95/ЄС про загальну безпеку продукції, а також відповідні закони України та інші нормативні документи.

У сучасному світі така інтегральна категорія, як продовольча безпека, стає синонімом безпеки не тільки безпосередньо споживача харчових продуктів, а й економічної безпеки держави та перспективи виживання людства в цілому.

Система управління безпечністю харчових продуктів - це насамперед запобіжна система, яка передбачає проведення систематичної ідентифікації, оцінювання та контролю небезпечних чинників (біологічних, хімічних,

фізичних, генно-інженерних) у критичних точках технологічного процесу. Система управління безпечністю харчових продуктів базується на безумовному використанні організацією-виробником вимог чинних нормативних документів.

Для України найбільш прийнятним засобом створення гарантій безпеки харчових продуктів є впровадження сучасної концепції системи ХАССП (НАССР), яка може застосовуватися на всіх ланках харчового ланцюга - від збирання врожаю і до місць споживання. Базуючись на сучасних науково обґрунтованих вимогах, ця система забезпечує превентивний підхід і дає можливість ефективно управляти безпекою харчових продуктів.

Порядок і вимоги до проведення обов'язкової сертифікації харчових продуктів у Державній системі сертифікації продукції УкрСЕПРО (далі - Система) встановлюються "Правилами обов'язкової сертифікації харчових продуктів" (далі - Правила), затверджених Наказом Держстандарту України від 02.06.97р. № 322.

В Європі та світі винайдено досить дієві механізми щодо урізноманітнення видів послуг та підвищення їх якості. Не останню роль тут відіграють стандартизація та сертифікація. У світовій практиці стандартизація повністю охоплює готельне господарство, туризм, пасажирські і

вантажні перевезення, зв'язок, освіту, банківську справу. Сертифікацію послуг проводять переважно при врахуванні їх відповідності вимогам, визначеним у стандартах якості.

Поетапне введення обов'язкової сертифікації послуг було розпочато Держстандартом України з 1993 р. Нині введено в дію наступні системи сертифікації в сфері послуг:

- система сертифікації послуг з технічного обслуговування і ремонту автотранспортних засобів (з 1 липня 1998 р.);
- система сертифікації готельних послуг (з 1 жовтня 1999 р.);

- система сертифікації послуг громадського харчування (з 1 жовтня 1999 р.);
- система сертифікації послуг з перевезення пасажирів автомобільним транспортом (з 1 жовтня 1999 р.).

Основою нормативної бази сертифікації послуг служать Закони України, міжнародні, регіональні і національні стандарти, затверджені санітарно-гігієнічні норми і правила, а також нормативні документи, прийняті у відповідному порядку органами державного управління для конкретних видів послуг.

Сертифікація систем якості виробництва продукції в системі УкрСЕПРО проводиться з метою засвідчення відповідності системи управління якістю вимогам ДСТУ ISO серії 9000 і забезпечення впевненості у тому, що виробник здатний постійно випускати продукцію, яка відповідає вимогам нормативних документів, а продукція незадовільної якості своєчасно виявляється, і, за необхідності, виробник має можливість вжити і вживає заходи для випуску продукції належної якості. Впроваджені вперше у 1987 р. в практику світової діяльності міжнародні стандарти ISO серії 9000 стали необхідною і бажаною нормою взаємовідносин на ринках усіх країн світу.

Сертифікація систем якості - це перевірка, оцінка та посвідчення акредитованим органом сертифікації систем якості того, що система якості підприємства, яка перевіряється, відповідає вимогам державного або міжнародного стандарту з системи якості.

Сертифікат на систему якості підприємства - документ, виданий згідно з правилами системи сертифікації, який посвідчує, що система якості перевірюваного підприємства відповідає вимогам державного або міжнародного стандарту з системи якості. Сертифікат на систему якості видається на певний вид або групу продукції.

Загальна схема сертифікації системи якості вміщує такі основні етапи:

- 1) попередня (заочна) оцінка системи якості;

- 2) остаточна перевірка та оцінка систем якості;
- 3) оформлення результатів перевірки;
- 4) технічний нагляд за сертифікованою системою якості протягом терміну дії сертифіката.

1. Опис навчальної дисципліни

«Аудит і сертифікація»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітньо-кваліфікаційний рівень	<i>ОКР Магістр</i>	
Напрямок підготовки	<i>1801 – Специфічні категорії</i>	
Спеціальність	<i>8.1801001-- якість, стандартизація та</i>	
Спеціалізація	1. Управління безпекою та якістю харчових продуктів; 2. Екологічна стандартизація та сертифікація; 3. Управління якістю, стандартизацією і сертифікацією на підприємствах та організація лісового комплексу	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма
Рік підготовки (курс)	1	2
Семестр	1	2
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>	<i>12 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>10 год.</i>
Лабораторні заняття	<i>0 год.</i>	<i>0 год.</i>
Самостійна робота	<i>60 год.</i>	<i>60 год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>0 год.</i>	<i>0 год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>3 год.</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є отримання студентами правових, методичних і організаційних знань та практичних навичок із оцінки відповідності, сертифікації та аудиту, самостійно ставити наукові та виробничі завдання і їх розв'язувати стосовно процедур оцінки відповідності, сертифікації продукції та послуг.

Завдання

Ознайомити студентів з основними поняттями та методологіями проведення процедур оцінки відповідності. Дисципліна «Аудит і акредитація» передбачає вивчення основних положень теорії і практики процедур оцінки відповідності, що містять науково-методичні, організаційні, правові основи оцінки відповідності; принципи і основні положення підтвердження відповідності, сертифікації продукції, розвиток системного застосування знань та вмінь; проблем міжнародної співпраці у сфері сертифікації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Знати:

- термінологію та поняття у сфері технічного регулювання;
- роль технічного регулювання, зокрема, сертифікації в системі міжнародних торговельних відносин та системі державного управління;
- основні норми законів України та законодавчих актів у системі технічного регулювання, їх взаємозв'язки та підпорядкованості;
- стандарти та інші нормативні документи стосовно акредитації органів з оцінки відповідності та випробувальних лабораторій;
- основоположні стандарти УкрСЕПРО;
- систему документів, які застосовні в УкрСЕПРО та вимоги до їх оформлення та обігу;
- схеми сертифікації продукції та послуг в УкрСЕПРО;

- модульний підхід до процедур оцінки відповідності продукції;
- вимоги до аудиторів та порядок їх підготовки і атестації;
- процедури проведення аудиту та його документування;
- стан реформування системи оцінювання відповідності, шляхи та напрямки її здійснення.

вміти:

- самостійно ставити наукові та виробничі завдання і їх творчо вирішувати у сфері організаційно-методичного забезпечення сертифікації;
- комплексно аналізувати правові та організаційно-методичні документи у сфері оцінки відповідності та обґрунтовано і логічно доводити ступінь збіжності їх положень;
- складати проекти документів, які застосовні у діяльності органів з оцінки відповідності сертифікації та випробувальних лабораторій;
- готувати проекти документів підприємств для проходження процедур оцінки відповідності, сертифікації їх продукції та послуг;
- встановити та пояснити зв'язки між напрямками і завданнями реформування системи оцінювання відповідності і певними чинними документами, а також їх змінами, змістом певних положень документів;
- застосовувати методики аудиту під час сертифікації продукції. систем управління якістю продукції та послуг, а також атестації виробництва;
- формувати і обґрунтовано відстоювати свою позицію стосовно певного питання у сфері сертифікації та процедур оцінки відповідності.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма								заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усьо го	у тому числі					
			л	п	л	ін	с.р		л	п	ла	ін	с.р	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. АКРЕДИТАЦІЯ														
Тема 1. Огляд законодавства у сфері технічного регулювання		16	6	-	-	-	10	8	2	-	-	-	-	6
Тема 2. Основні положення ЗУ «Про акредитацію органів з ОБ»		4	2	-	-	-	2	4	2	-	-	-	-	2
Тема 3. ДСТУ ISO 19011:2012 Загальні вимоги з проведення аудитів систем управління		9	2	2	-	-	5	6	2	-	-	-	-	4
Тема 4. Загальна схема аудиторської діяльності. Аудит на місцях. Звіт аудиту та його вимоги до змісту аудиту.		6	2	-	-	-	4	6	2	-	-	-	-	4
Тема 5. Відповідальність за програму, ресурси та методи аудиту. Аналіз програми аудиту		6	2	2	-	-	2	6	2	2	-	-	-	2
Тема 6. Вимоги щодо акредитації в НААУ		8	2	2	-	-	4	4	-	-	-	-	-	4
Разом за змістовим модулем 1		49	16	6			27	34	10	-	-	-	-	22
Змістовий модуль 2. СЕРТИФІКАЦІЯ														
Тема 1. Оцінка відповідності, сертифікація – базові принципи		10	2	4	-	-	4	4	2	-	-	-	-	2
Тема 2. Система сертифікації УкрСЕПРО		4	2	-	-	-	2	4	2	-	-	-	-	2

Тема 3. Вибір модулів сертифікації в УкрСЕПРО	4	-	2	-	-	2	4	-	2	-	-	2
Тема 4. Вимоги до органів сертифікації, що уповноважуються/	4	-	2	-	-	2	6	-	2	-	-	4
Тема 5. Вимоги до аудиторів УкрСЕПРО	6	-	2	-	-	4	4	-	-	-	-	4
Тема 6. Сертифікація пропусків	8	2	2	-	-	4	4	-	-	-	-	4
Тема 7. Сертифікація послуг в УкрСЕПРО.	4	-	2	-	-	2	6	-	2	-	-	4
Тема 8. Маркування СЕ у Європейському союзі	6	-	2	-	-	4	6	-	2	-	-	4
Разом за змістовим модулем 2												
Всього годин												
Курсовий проект (робота) з												
(якщо є в робочому навчальному плані)												
Всього годин												

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Огляд законодавства у сфері технічного регулювання	2
2	Основні положення ЗУ «Про акредитацію органів з ОБ»	2
3	Загальна схема аудиторської діяльності. Аудит на місцях. Звіт аудиту та його вимоги до змісту	2
4	Відповідальність за програму, ресурси та методи аудиту. Аналіз програми аудиту	2
5	Вимоги щодо акредитації в НААУ	2
6	Діяльність Європейської економічної Комісії ООН у сфері технічного регулювання	2

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ЗУ «Про метрологію та метрологічну діяльність»	2
2	ЗУ «Про стандартизацію»	2
3	ЗУ «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»	2
4	ЗУ «Про аудиторську діяльність»	2
5	Нормативні документи у сфері сертифікації	2
6	Сертифікація системи якості та продукції	2
7	Порядок проходження акредитації ВЛ в НААУ	2
8	Комітети міжнародної організації із стандартизації ISO	2
9	Європейська система сертифікації	2
10	Порядок організації і проведення аудиту	2

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Модуль 1

1. Технічне регулювання в Україні.
2. Основні терміни та визначення у сфері метрології.
3. Основні терміни та визначення у сфері оцінки відповідності.
4. Основні терміни та визначення у сфері стандартизації.
5. Основні терміни та визначення у сфері аудиту.
6. Принципи здійснення аудиту.
7. Цілі та обсяг програми аудиту.
8. Визначення основних понять у сфері оцінки (підтвердження) відповідності.
9. Порядок проведення аудиту.
10. Основні завдання та функції випробувальних лабораторій.
11. Вимоги до складу та змісту документації випробувальних лабораторій та як пов'язані ці вимоги із діяльністю лабораторії.

12. Вимоги до засобів вимірювальної техніки, методів випробувань та ведення документації щодо результатів випробувань.
13. Вимоги до аудиторів.
14. Відповідальність за програму, ресурси та методи аудиту.
15. Аналіз програми аудиту та її виконання.
16. Загальна схема типової аудиторської діяльності.
17. Аналіз документів та підготовка аудиторської діяльності на місцях.
18. Аудит на місцях.
19. Розроблення звіту про аудит, вимоги до його змісту.
20. Застосування результатів аудиту.
21. Вимоги до особистих якостей аудитора.
22. Вимоги до знань, досвіду роботи та аудиторської підготовки.
23. Компетентність аудитора, її підтримання та поліпшення.
24. Процедури та критерії оцінювання аудиторів.

Модуль 2

1. Базові принципи сертифікації.
2. З якою метою укладається угода між органом із сертифікації і національним органом України з сертифікації і які основні положення цієї Угоди.
3. Порядок надання органам із сертифікації повноважень на проведення робіт з підтвердження відповідності у законодавчо регульованій сфері.
4. Мета атестації виробництва та вимоги до документації виробництва, що атестується.
5. Основні етапи атестації виробництва та їх зміст.
6. Мета сертифікації продукції та порядок її проведення у загальному випадку.
7. Технічний нагляд за сертифікованою продукцією.

8. Підстави щодо скасування чи призупинення дії і/або сертифіката відповідності. Як здійснюється розгляд апеляцій?
9. Необхідні умови для укладання угоди про визнання результатів сертифікації продукції.
10. Процедура визнання результатів сертифікації продукції.
11. Який поточний стан у сфері визнання результатів сертифікації та які існують проблеми?
12. Методи діяльності аудиторів під час сертифікації систем якості, розподіл між ними обов'язків, повноважень та відповідальності.
13. Стан, досвід та проблеми сертифікації систем управління якістю в Україні.
14. Ключові аспекти сертифікації систем управління якістю відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001:2009.
15. Яким вимогам повинен задовольняти орган з сертифікації продукції відповідно до ДСТУ 3411?
16. У чому полягає специфіка сертифікації послуг та які складності існують у цій сфері?
17. На які вимоги та показники здійснюється сертифікація послуг?
18. Які схеми застосовуються у сертифікації послуг та порядок виконання робіт з сертифікації?
19. Організаційна структура Системи УкрСЕПРО та розподіл повноважень у Системі.
20. Які види діяльності здійснюються в Системі УкрСЕПРО та основні функції суб'єктів системи стосовно цієї діяльності.
21. Основні принципи та загальні правила Системи УкрСЕПРО.
22. Вимоги до компетентності органів з сертифікації продукції, їх організаційної структури.
23. Вимоги до персоналу та документації органу.
24. Вимоги до змісту та складу документації, що розробляється для призначення органу з сертифікації в Системі УкрСЕПРО.

25. Вимоги до органів з оцінки відповідності, що акредитуються. Основні етапи та процедури.
26. Які схеми сертифікації продукції встановлює УкрСЕПРО та які критерії їх вибору для певної продукції?
27. Особливості сертифікації продукції іноземного походження
28. Порядок підготовки та атестації аудиторів в УкрСЕПРО.
29. Обов'язки та права аудиторів, контроль за діяльністю аудиторів в УкрСЕПРО.
30. Які документи встановлені в системі УкрСЕПРО та вимоги до них?
31. Що таке Реєстр Системи та які основні вимоги до його ведення?
32. Як Реєстр Системи забезпечує контроль в УкрСЕПРО?
33. Що таке знак відповідності УкрСЕПРО та які правила його застосування?
34. Які види продукції підлягають обов'язковій сертифікації в Україні та яку інформацію містить відповідний Перелік?
35. Процедура сертифікації систем якості в УкрСЕПРО.
36. Які модулі встановлює Директива 2008/768/ЕС?
37. Які можуть застосовуватись модифікації та комбінації модулів?
38. Які модулі передбачають нагляд уповноважених органів та за чим здійснюється нагляд у певних модулях?
39. Що таке маркування СЄ та які основні правила його застосування?
40. Які є аналогії та відмінності між модульною оцінкою відповідності і схемами сертифікації УкрСЕПРО?
41. Основні напрямки та результати діяльності комітету з оцінки відповідності ISO.
42. Основні засади та напрямки діяльності у сфері міжнародної сертифікації ІЕС.
43. Діяльність Європейської економічної Комісії ООН у сфері технічного регулювання.

44. Основні засади усталеної практики технічного регулювання за міжнародними правилами.
45. За якими критеріями здійснюється вибір модулів оцінки відповідності та як регламентується застосування певних модулів у Директивах ЄС “нового підходу”?
46. Що таке національний інформаційний центр ISONET та які його завдання і функції?
47. Основні вимоги щодо опрацювання запитів та надання коментарів торговим партнерам України згідно з вимогами СОТ.
48. Що таке знак відповідності вимогам технічного регламенту та які правила його застосування?
49. Яким вимогам повинен задовольняти орган з сертифікації продукції відповідно до ДСТУ EN 45011?
50. Основні вимоги угод СОТ про технічні бар’єри в торгівлі та санітарні і фітосанітарні заходи в торгівлі.

7. Методи навчання – лекції, практичні та самостійна робота.

8. Форми контролю – поточний контроль – виконання модульних завдань та опитування. Підсумковий контроль – екзаменаційні тестові завдання.

9. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 р. протокол № 6 з табл. 1.

Оцінка	Оцінка	Визначення оцінки ЄКТС	Рейтинг
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною	90 - 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома	82-89
	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих	74-81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64-73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як	35-59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01-34

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):
 $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

10. Методичне забезпечення

1. Гуменюк Г. Д., Цициліано О. Д., Сілонова Н. Б. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Аудит і сертифікація» для денної та заочної

форми навчання. – К.:НУБіП України, 2012. 49 с.

2. Шапошнік В.М. Методичні вказівки до вивчення 2 модуля з дисципліни «Аудит і сертифікація» «Сертифікація товарів і послуг» для денної та заочної форми навчання. – К.:НУБіП України, 2016. 252 с.
3. Шапошнік В.М., Сухенко В.Ю. Навчальний посібник «Сертифікація товарів і послуг» для денної та заочної форми навчання. – К.:НУБіП України, 2017. 252 с.

11. Рекомендована література

- **основна;**
- **допоміжна.**

1. Закон України “Про захист прав споживачів (із змінами) // Відомості Верховної Ради, – 1994. – № 1. – С. 1.
2. Декрет Кабінету Міністрів України “Про стандартизацію і сертифікацію” (із змінами) // Відомості Верховної Ради, – 1993. – № 27. – С. 289.
3. Закон України “Про стандартизацію” – Офіційний вісник України, 2001. № 24. С. 15-24.
4. Закон України “Про підтвердження відповідності” – Офіційний вісник України, 2001. № 24. С. 1-8.
5. Закон України “Про акредитацію органів з оцінки відповідності” – Офіційний вісник України, 2001. № 24. С. 9-14.
6. Споживач на ринку. К.: Держстандарт України, 1999. – С. 1-118.

7. Декрет Кабінету Міністрів України “Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення” // Урядовий кур’єр № 56(166) від 20.04.93 р.
8. ДСТУ 1.1-2001* Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення основних понять.
9. ДСТУ 2296-93 Знак відповідності. Форма, розміри, технічні вимоги та правила застосування.
10. ДСТУ 2462-94 Сертифікація. Основні поняття. Терміни та визначення.
11. ДСТУ ISO 19011 – Настанови щодо здійснення аудитів систем управління якістю та/чи навколишнім середовищем (ISO 19011:2002, IDT).
12. ДСТУ 3410-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Основні положення.
13. ДСТУ 3411-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до органів із сертифікації продукції.
14. ДСТУ 3412-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до випробувальних лабораторій.
15. ДСТУ 3413-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Порядок проведення сертифікації продукції.
16. ДСТУ 3414-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Атестація виробництва. Порядок здійснення.
17. ДСТУ 3415-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Реєстр системи.
18. ГОСТ 30488-97 (EN 45013-89) Органы по сертификации персонала. Общие требования.
19. ДСТУ 3417-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Процедура визнання результатів сертифікації продукції, що імпортується.
20. ДСТУ 3418-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до аудиторів та порядок їх атестації.
21. ДСТУ 3419-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Сертифікація систем якості. Порядок проведення.

- 22.ДСТУ 3420-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до органів із сертифікації систем якості.
- 23.ДСТУ 3498-96 Система сертифікації УкрСЕПРО. Бланки документів. Форма та опис.
- 24.ДСТУ 3957-2000 Система сертифікації УкрСЕПРО. Порядок обстеження виробництва під час проведення сертифікації продукції.
- 25.ДСТУ EN 45001-98 Загальні вимоги до діяльності випробувальних лабораторій.
- 26.ДСТУ EN 45002-98 Загальні вимоги до атестації випробувальних лабораторій.
- 27.ДСТУ EN 45003-98 Система акредитації калібрувальних і випробувальних лабораторій. Загальні вимоги до функціонування та визнання.
- 28.ДСТУ EN 45004-98 Загальні вимоги до різного типу органів з контролю.
- 29.ДСТУ EN 45011-2001 Загальні вимоги до органів, які керують системами з сертифікації продукції (EN 45011:1998, IDT).
- 30.ДСТУ EN 45012-2001 Загальні вимоги до органів, що здійснюють оцінювання та сертифікацію/реєстрацію систем якості (EN 45012:1998, IDT).
- 31.ДСТУ EN 45014-2001 Загальні вимоги щодо декларації постачальника про відповідність (EN 45014:1998, IDT).
- 32.Державна система сертифікації УкрСЕПРО. Державні стандарти України (ДСТУ 3410-96 – ДСТУ 3420-96, ДСТУ 3498-96). – К.: Держстандарт України, 2000. – 236 с.
- 33.Оцінювання відповідності. Збірник згарманізованих стандартів... – К.: Держстандарт України, 2002. – 164 с.
- 34.Правила обов'язкової сертифікації готельних послуг // Стандарти. Інформаційний покажчик. К.: Держстандарт України, 1999. – С. 11-30.

35. Правила обов'язкової сертифікації послуг харчування // Стандарти. Інформаційний покажчик. К.: Держстандарт України, 1999. – С. 31-57.
36. Управління та людський чинник у послугах. // Інформаційний бюлетень з міжнародної стандартизації. К.: Держстандарт України, 1997. – № 3 – С. 184-192.
37. Каліцінський Ю. Основні проблеми сертифікації послуг зв'язку. // Стандартизація, сертифікація, якість. Харків, 2001. – № 1. – С. 33-37.
38. Паракуда В. Сертифікація готельних послуг: підсумки, проблеми, перспективи. // Стандартизація, сертифікація, якість // Харків, 2001. – № 1. – С. 50-53.
39. Крылова Г.Д. Основы стандартизации, сертификации, метрологии. Учебник для вузов, – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 711 с.
40. Шаповал М.І. Основи стандартизації, управління якістю і сертифікації. Підручник. – 3-є вид. перероб. і доп. – К.: Європ. ун-т фінансів, інформ. систем, менеджм. і бізнесу, 2000. – 174 с.
41. Абрамов В.А. Сертификация продукции и услуг. Практическое пособие. // – М.: Ось-89, 2001. – 288 с.
42. Сертификация продукции. Основные положения. Нормативы. Организация. Методика и практика. В трех частях. Часть 1. Международные стандарты и руководства ИСО/МЭК в области сертификации и управления качеством. М.: Изд-во стандартов, 1990. – С. 213.
43. Сертификация продукции. Основные положения. Нормативы. Организация. Методика и практика. В трех частях. Часть 3. Международные системы сертификации. Организационно-методические документы. М.: Изд-во стандартов, 1991. – С. 200.
44. Койфман Ю.І., Герус О.В., Кисельова Т.М., Северінов Ю.Д. Принципи, методи та практика міжнародної стандартизації. Довідник. Київ-Львів. – ТК 93. – 1995. – С. 278.

- 45.ДСТУ EN 45010-2001 Загальні вимоги до оцінювання і акредитації органів сертифікації/реєстрації (EN 45010:1998, IDT).
- 46.М.Рахманов и др. Защита потребительского рынка: проблемы и пути решения. // Сертификация // М., 2001. – № 2. – С. 7-10.
- 47.Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку надання органам із сертифікації повноважень на проведення робіт з підтвердження відповідності у законодавчо регульованій сфері” № 376 від 28 березня 2002 р.
- 48.Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил визначення вартості робіт з підтвердження відповідності у законодавчо регульованій сфері” № 485 від 11 квітня 2002 р.
- 49.ДСТУ ISO/IEC 17010-2001 Загальні вимоги до органів, які проводять акредитацію інспекційних органів (ISO/IEC TR 17010:1998, IDT).
- 50.ДСТУ ISO/IEC 17020-2001 Загальні критерії щодо діяльності органів різного типу, що здійснюють інспектування (ISO/IEC TR 17020:1998, IDT).
- 51.ДСТУ ISO/IEC 17025-2001 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій (ISO/IEC 17025:1999, IDT).
- 52.Кабан П.С. Підсумки діяльності Держстандарту України у 2000 році та завдання на 2001 рік. // Стандартизація, сертифікація, якість. Харків, 2001. – № 1. – С. 3-12.
- 53.Оцінка відповідності, технічне регулювання, нормативні документи та законодавчі акти країн ЄС. // Інформаційний бюлетень з міжнародної стандартизації. К.: Держстандарт України, 1997. – № 3. – С. 138-160.
- 54.В інтересах споживача. Безпечна продукція на контрольованому Європейському ринку // Інформаційний бюлетень з міжнародної стандартизації. К.: Держстандарт України, 1997. – № 3. – С. 126-131.

55. Технічне регулювання в Європі. Зелена книга. Відповідальність за дефектну продукцію. // Інформаційний бюлетень з міжнародної стандартизації. К.: Держстандарт України, 2000. – № 1. – С. 47-87.
56. Оцінка відповідності, технічне регулювання, нормативні документи та законодавчі акти країн ЄС. // Інформаційний бюлетень з міжнародної стандартизації. К.: Держстандарт України, 2000. – № 3. – С. 88-108.
57. Рішення 93/465/ЕЕС Ради від 22 липня 1993 р. щодо модулів для різних фаз процедур підтвердження відповідності та правил проставлення та використання маркування відповідності СЄ, які призначаються для застосування у технічних директивах з гармонізації // Офіційний бюлетень Європейського Співтовариства. Брюссель, 1993. – N L 220/23.
58. Директива 98/34/ЕС Європейського парламенту та Ради від 22 червня 1998 р., що встановлює порядок надання інформації в галузі технічних стандартів та регламентів // Офіційний бюлетень Європейського Співтовариства. Брюссель, 1998. – N L 204/37.
59. Директива 98/48/ЕС від 20 липня 1998 р., на зміну Директиви 98/34/ЕС // Офіційний бюлетень Європейського Співтовариства. Брюссель, 1998. – N L 217/18.
60. Директива 85/374/ЕЕС Європейської Ради від 25 червня 1985 р. про відповідальність за дефектну продукцію // Офіційний бюлетень Європейського Співтовариства. Брюссель, 1985. – N L 210/29.
61. Директива 92/59/ЕЕС про загальну безпеку продукції // Офіційний бюлетень Європейського Співтовариства. Брюссель, 1992. – N L 228/24.
62. Результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів. Тексти офіційних документів. К.: Вимір, – 1998. – 520 с.
63. ДСТУ ISO/IEC Guide 59-2000 Кодекс ustalених правил стандартизації
64. Світова організація торгівлі (WTO). Документ G/TBT/9. Другий трирічний огляд дії та виконання Угоди про технічні бар'єри в торгівлі

- // Інформаційний бюлетень з міжнародної стандартизації. К.: Держстандарт України, 2001. – № 1. – С. 101-138.
- 65.ДСТУ 1.13-2002 Національна стандартизація. Правила надання повідомлень торговим партнерам України.
- 66.Правові засади національної системи сертифікації (УкрСЕПРО). // Стандартизація, сертифікація, якість. Харків, 1999. – № 1. – С. 50-43.
- 67.Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження опису та правил застосування національного знака відповідності” № 1599 від 29 листопада 2001 р.
68. Лифиц И.М. Основы стандартизации, метрологии и сертификации: Учебник. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Юрайт-М, 2001 – 268 с.
- 69.Кириченко Л.С., Мережко Н.В. Основы стандартизации, метрологии, управления качеством: Навч. посіб. – К: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001 – 446 с.
- 70.Перелік продукції, що підлягає обов’язковій сертифікації в Україні. // Стандартизація, сертифікація, якість // Харків, 2002. – № 4. – С. 4-12 (вкладка).
- 71.Порядок признания результатов работ по сертификации // Бюллетень інформаційних матеріалів з стандартизації, метрології та сертифікації. К.: Держстандарт України, 1994. – № 1. – С. 44-46.
- 72.Угода про проведення узгоджених робіт з сертифікації між Державним комітетом України по стандартизації, метрології та сертифікації і Комітетом Російської Федерації по стандартизації, метрології та сертифікації // Бюлетень інформаційних матеріалів з стандартизації, метрології та сертифікації. К.: Держстандарт України, 1994. – № 1. – Сб. 51-52.
- 73.О техническом регулировании. Федеральный Закон Российской Федерации № 184-ФЗ от 27 декабря 2002 г. // Вестник Госстандарта России // М.: Госстандарт России, 2003. – № 2. – С. 5-49.

- 74.Соглашение о взаимном признании результатов работ по аккредитации.
// Протокол Межгосударственного совета по стандартизации, метрологии и сертификации. 2003. – № 23 – Приложение № 20.
- 75.Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліків центральних органів виконавчої влади на які покладаються функції технічного регулювання у визначених сферах діяльності та розроблення технічних регламентів” № 288 від 13 березня 2002 р.
- 76.Постанова КМУ № 920 від 31-08-2011 «Про затвердження модулів з оцінки відповідності»
- 77.Закон України «Про загальну безпечність нехарчової продукції»

12. Інформаційні ресурси